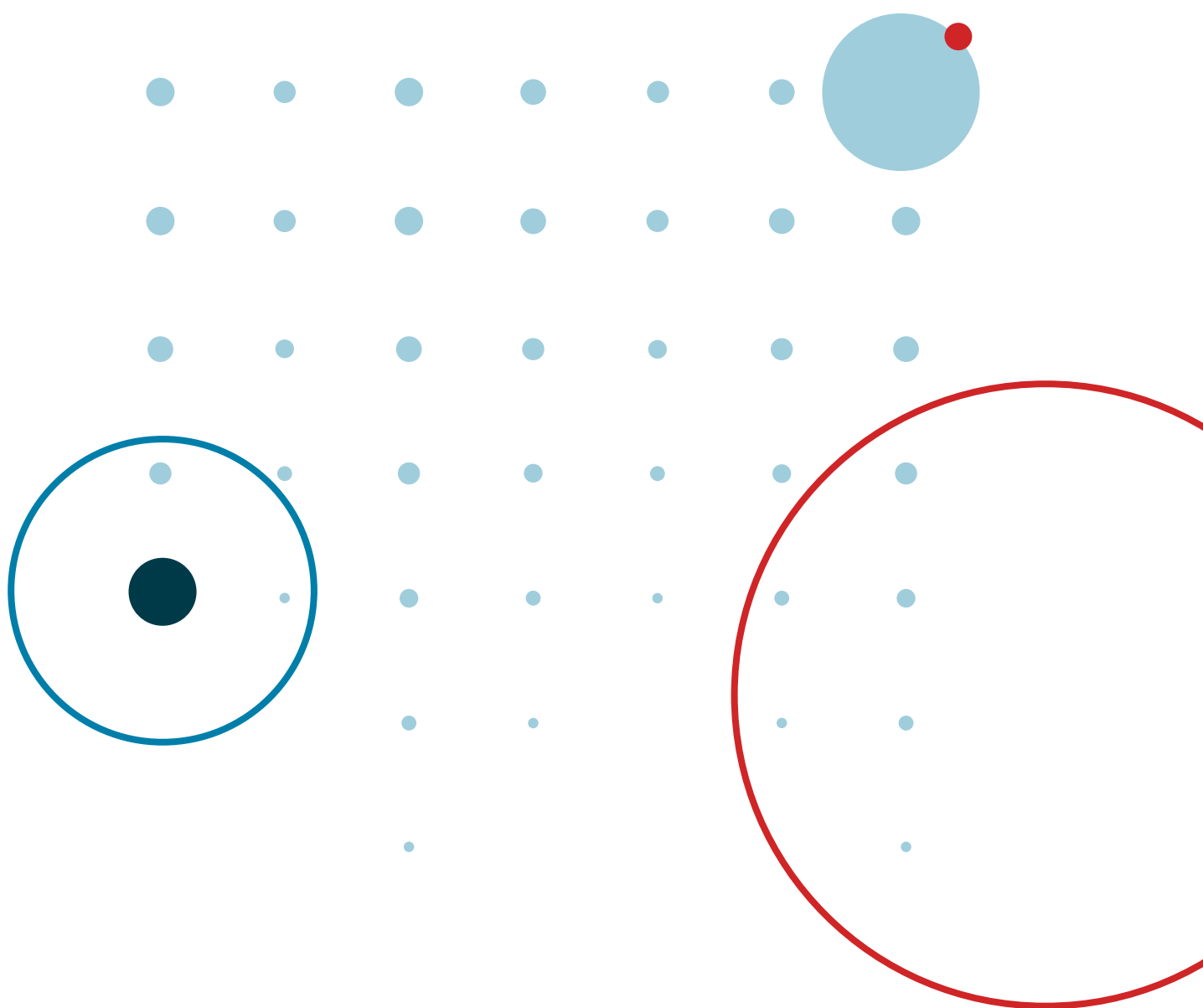

Van data naar kennis

Strategie 2026 – 2028

DANS

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Inleiding	4
1.1. DANS vandaag	4
1.2. DANS in een dynamisch speelveld	6
2. Ambities en doelen 2028	8
2.1. Expertisecentrum	8
2.1.1. Een goede planning is het halve werk	8
2.1.2. FAIR metadata = beter herbruikbare data	9
2.1.3. Nederland en Europa verbinden	9
2.2. Betrouwbare en innovatieve datadiensten	10
2.2.1. Betrouwbare diensten voor meer gebruikers	10
2.2.2. Verrijkte data via een gebruiksvriendelijke interface	11
2.2.3. Vindbare en geïntegreerde data	12
2.2.4. Inzicht in datagebruik	12
2.3. Ambassadeur voor FAIR data	13
2.3.1. Beleid stimuleren voor FAIR data	13
2.3.2. DANS als proeftuin	14
2.4. Lerende organisatie	15
3. Samenvatting	16
4. Bijlage: Lijst van definities en afkortingen	19

Voorwoord

Met trots presenteren wij de strategie van DANS 2026 – 2028. We kiezen voor onze plannen een relatief korte periode van drie jaar met een horizon in 2028. De belangrijkste reden hiervoor is dat we ons als speler op het terrein van onderzoeksdata in een zeer dynamische omgeving bevinden. Denk aan de impact van artificiële intelligentie (AI), aan een snel ontwikkelend veld van datadiensten en databeleid en aan de onzekerheden die veranderende geopolitieke en technologische verhoudingen met zich meebrengen. Door doelen voor 2028 te formuleren, bieden we een meer praktisch handvat voor keuzes waar DANS voor komt te staan en zorgen we tegelijkertijd voor de flexibiliteit die nodig is om ons te kunnen aanpassen aan nieuwe uitdagingen.

Deze strategie is tot stand gekomen met grote betrokkenheid van velen binnen DANS in input- en klankbordsessies. Vervolgens hebben we externe partners van DANS uit binnen- en buitenland uitgenodigd om onze strategie in een conceptstadium met ons te bespreken. Wij zijn heel blij met zowel de interne betrokkenheid als de discussies met onze gebruikers en collega's in het veld. Uit de zeer rijke discussies bleek overduidelijk hoe betrokken velen zijn bij DANS en welke mooie positie we hebben in onze netwerken.

We zijn trots op wat DANS betekent voor onderzoekers, dataprofessionals en tal van organisaties in Nederland die onze diensten gebruiken, die geholpen zijn met onze adviezen en met wie we samenwerken om nieuwe wegen verkennen voor de inzet van onderzoeksdata als bouwstenen voor nieuwe kennis. We voelen ons bevoorrecht om te kunnen samenwerken met experts in Europa en daarbuiten met wie we 'best practices' ontwikkelen en uitwisselen.

In 2024 is de zesjarige evaluatie uitgevoerd bij DANS op basis van het Strategisch Evaluatie Protocol (SEP). De evaluatiecommissie heeft in haar rapport een aantal observaties gedeeld die de stevige positie van DANS binnen het nationale en internationale (met name Europese) datalandschap bevestigen. Het rapport geeft ook aanbevelingen die DANS van ganser harte meeneemt in de strategie voor de komende jaren en terugkomen in onze doelen voor 2028.

Het jaar 2025 markeert voor DANS als nationaal instituut twintig jaar inzet op het terrein van onderzoeksdata. De context en rol van DANS in het datalandschap veranderen voortdurend, maar onze missie blijft hetzelfde: het bevorderen van hergebruik van onderzoeksdata ten behoeve van onderzoek. We gaan de komende jaren aan de slag met een actuele invulling van onze missie op basis van de huidige behoeften binnen het onderzoek, nieuwe technologische mogelijkheden en ontwikkelingen in het datalandschap, waarbij ook de SEP-evaluatie van DANS in 2024 ons richting geeft. We werken daarbij intensief samen met onze partners, benutten kansen en bouwen voort op waar we goed in zijn. Alles om te zorgen dat veilig hergebruik van data voor alle onderzoekers de gewoonste zaak van de wereld wordt.

Anja Smit

Directeur DANS

1. Inleiding

1.1. DANS vandaag

DANS is een nationaal instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Als onderdeel van de organisatie van KNAW dragen we dan ook specifiek bij aan de kernambities van de gezamenlijke KNAW-instituten. Voor DANS zijn met name relevant: (a) het versterken van de Nederlandse onderzoeksgemeenschap en (b) het ontwikkelen van kennis ten behoeve van de samenleving.

DANS positioneert zich als het nationale expertisecentrum voor onderzoeksdata. We combineren de rol van repositorybeheerder met die van kennispartner, dienstverlener en adviseur. Daarmee ondersteunen we onderzoekers, instellingen en dataprofessionals bij het duurzaam vindbaar, toegankelijk en herbruikbaar maken van onderzoeksdata. Wat ons onderscheidt, is dat we kennisontwikkeling en praktijk hand in hand laten gaan: we delen nieuwe inzichten met collega's in het veld en passen die direct toe in onze datadiensten. Zo dragen we bij aan een datalandschap waarin delen en hergebruik van onderzoeksdata vanzelfsprekend worden.

In de beleidsperiode 2021–2025 heeft DANS belangrijke stappen gezet om zijn rol als expertisecentrum en dienstverlener verder te versterken. De repositorydienst EASY is vervangen door vier domein-gerichte Data Stations, ontwikkeld op basis van de internationale open source software Dataverse. Samen met DataverseNL vormen de Data Stations een robuust netwerk van open source instellings- en domeinspecifieke repositories (met meer dan 300.000 datasets in 2025) met 900.000 downloads per jaar. DANS heeft zijn diensten buiten het kernterrein van onderzoeksdata (zoals NARCIS en op het terrein van onderzoekssoftware) beëindigd en overgedragen en focust nu volledig op data.

Met een stevige groei van deelname in nationale én internationale projecten heeft DANS zijn positie in het datalandschap de afgelopen jaren versterkt. Dit alles wordt mogelijk gemaakt door een team van ruim 50 medewerkers en een jaarlijks budget van ca. 7,5 miljoen euro, waarvan ruim 3 miljoen afkomstig uit projecten.

De formuleringen van de visie, missie en kernwaarden van DANS zijn voor de komende beleidsperiode geactualiseerd.

Visie

Veilige toegang tot onderzoeksdata voor iedereen is het fundament van open, inclusieve en toekomstgerichte wetenschap. DANS is het leidende nationale expertisecentrum voor duurzame data-infrastructuur, dat samen met onderzoeksinstituten en partners het Nederlandse datalandschap versterkt en verbindt met internationale innovatie. Wij zetten de standaard voor

veilig, verantwoord en betrouwbaar delen van data door zorgvuldige omgang met datarechten, vertrouwelijkheid en transparantie te verbinden met digitale vooruitgang en weerbaarheid.

Missie

DANS ondersteunt onderzoekers en dataprofessionals binnen onderzoeksorganisaties met expertise, infrastructuur en diensten voor het duurzaam beheren, delen en hergebruiken van onderzoeksdata. Met betrouwbare diensten, actuele kennis en praktische ondersteuning versterken we de vindbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van onderzoeksdata.

Samen met (inter)nationale partners zorgen we voor gestroomlijnd beleid en met elkaar verbonden diensten binnen de gehele datacyclus. Zo versterken we open science en dragen we bij aan de ontwikkeling van kennis ten behoeve van wetenschap en samenleving.

Kernwaarden

Betrouwbaar

Wij zijn een stabiele en onafhankelijke partner in het datalandschap. Onderzoekers en instellingen kunnen rekenen op onze zorgvuldige omgang met data, onze transparante werkwijze en onze lange termijn-commitment. Betrouwbaarheid betekent bij DANS dat we staan voor veilige en duurzame toegang tot onderzoeksdata, vandaag en in de toekomst.

Deskundig

Onze expertise vormt de basis van wat we doen. Wij ontwikkelen en delen actuele kennis over duurzaam databeheer en -toegang, en vertalen internationale ontwikkelingen naar de Nederlandse context. Deskundigheid bij DANS betekent ook dat we blijven leren, samenwerken in (inter)nationale netwerken en ons inzetten om kennis door te geven aan nieuwe generaties dataprofessionals en onderzoekers.

Samenwerkend

DANS bouwt bruggen tussen disciplines, instellingen en (inter)nationale partners. Wij geloven dat duurzame oplossingen voor datamanagement en hergebruik alleen mogelijk zijn in samenwerking. Samenwerkend betekent dat wij openstaan voor partnerschappen, dat we de verbinding zoeken in het onderzoeksveld en dat we bijdragen aan gemeenschappelijke standaarden en infrastructuren.

Inclusief

Wij streven naar open wetenschap die toegankelijk is voor iedereen. Inclusief betekent bij DANS dat we interne en externe diversiteit en gelijkwaardigheid erkennen en waarderen. Het houdt ook in dat onze repositories ruimte bieden aan uiteenlopende typen data, inclusief niet-traditionele onderzoeksoutput. Zo zorgen we dat zoveel mogelijk onderzoekers, disciplines en gebruikers toegang hebben tot data en dat data zelf breed inzetbaar en herbruikbaar zijn.

1.2. DANS in een dynamisch speelveld

Als speler in het nationale en internationale datalandschap hebben we te maken met grote dynamiek op diverse terreinen: de ontwikkelingen binnen de wetenschap en samenleving, technologische vernieuwing, het groeiende belang van onderzoeksdata als bouwstenen voor kennis en politieke ontwikkelingen. Hieronder schetsen we de belangrijkste trends en de impact daarvan op DANS.

Onderzoek naar wereldwijde maatschappelijke vraagstukken vraagt naast diepgaande kennis binnen onderzoeksdisciplines ook thematische samenwerking tussen onderzoekers uit verschillende onderzoeksdomeinen over nationale grenzen heen. Dit thematisch onderzoek vereist hoge kwaliteit data die over grenzen van disciplines heen begrepen en gebruikt kunnen worden. Om die reden werkt DANS aan het verhogen van de kwaliteit van domeinspecifieke metadata en tegelijkertijd aan de ontwikkeling van internationale, generieke standaarden voor (de uitwisseling van) onderzoeksdata. We bouwen hierbij voort op onze langjarige ervaring en expertise binnen het SSH-domein en bieden aanvullende diensten binnen de datalandschappen op aanpalende disciplines binnen de andere domeinen. Dit sluit aan bij de aanbevelingen van het SEP-evaluatierapport¹, die aangeven dat gekapitaliseerd kan worden op de domeingerichte datadiensten en daarbij de goede positie in het SSH-domein moet gehandhaafd worden.

De digitalisering van onderzoek en onderzoeksdata-infrastructuren ontwikkelt zich in hoog tempo waarbij AI een steeds belangrijkere rol speelt. Zo wordt het mogelijk om met grotere en complexere dataverzamelingen te werken en sneller kennis te creëren. DANS richt zich de komende jaren op de verantwoorde inzet van AI bij de ontwikkeling van de datadiensten, met name om de verrijking en vindbaarheid van metadata en datasets te verbeteren. De rol van data experts en curators blijft cruciaal bij het bewaken van de integriteit, kwaliteit en validiteit van (meta)data. Generatieve AI roept daarnaast belangrijke vragen op over intellectueel eigendom, transparantie en herleidbaarheid van kennis, en kan op gespannen voet staan met de principes van open science. Dit thema zal een prominentere plaats krijgen binnen trainingen en kennisactiviteiten.

De behoefte aan herbruikbare onderzoeksdata en het daadwerkelijke hergebruik ervan groeit snel. Dat biedt kansen voor financiering van de ontwikkeling van digitale infrastructuren, zowel binnen Nederland als binnen Europa. Tot 2028 zijn er binnen de Europese agenda van het Horizon Europe programma hiervoor middelen beschikbaar, zoals voor de European Open Science Cloud (EOSC). Voor de periode vanaf 2028 bestaat nog onzekerheid over focus en vorm van investeringen in de Europese digitale infrastructuur. De komende jaren zijn volop kansen voor DANS voor deelname in innovatieve projecten op het terrein van data-infrastructuur en voor de rol in het versterken van kennisdeling tussen het Nederlandse en het Europese datalandschap.

1 Assessment Report 2024 Data Archive and Networked Services DANS

<https://www.knaw.nl/ons-onderzoeksbeleid/evaluaties-knaw-instituten> gebaseerd op het Standard Assessment Protocol (SEP)

Het onderkennen van het belang van het delen van data verbreedt zich ook vanuit de wetenschap naar maatschappelijke kennisorganisaties. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in nieuwe wetgeving en afspraken waarin het delen van onderzoekdata en publieke data verplicht wordt. Het doel daarbij is: een competitief Europa met regie over de eigen data, onafhankelijk van commerciële, monopolistische datadiensten. Dit is echter ook een wereld waarin de waarde van wetenschappelijk onderzoek ter discussie wordt gesteld, waarin academische vrijheid en onafhankelijke wetenschapsbeoefening onder druk staan, en waarin geopolitieke spanningen het over grenzen samenwerken kunnen belemmeren. DANS is in deze dynamiek een veelgevraagde, onafhankelijke partner en dienstverlener van Nederlandse onderzoeksinstituten in het publieke domein. Dit betekent dat we steeds nieuwe manieren zullen zoeken voor het bieden van een veilige omgeving voor het 'zo open mogelijk' delen van data.

Het huidige Nederlandse datalandschap kent op dit moment een sterk gefedereerde structuur: onderzoeksondersteuning op dit terrein groeit binnen onderzoeksinstituten en op nationaal niveau. De roep om nationale stroomlijning van diensten en faciliteiten in een (inter)nationale open science infrastructuur wordt sterker en daarmee ook de verwachting van de ontwikkeling van (inter)nationaal gestroomlijnde diensten, ondersteund door structurele financieringsmodellen. Het gefedereerde datalandschap betekent voor DANS per definitie samenwerking op het terrein van de repositorydiensten. Onze repositorydiensten richten zich met name op het publiceren en de lange-termijn vindbaarheid en beschikbaarheid van data. DANS zet in op aansluiting van de eigen diensten op andere infrastructuren in de onderzoekscyclus zoals discovery- en analysetools of administratieve omgevingen met als doel gezamenlijk de gehele onderzoeksworkflow te ondersteunen.

Verdere clustering van onderzoeksinfrastructuren binnen Europa vraagt ook om stroomlijning van het landschap van digitale infrastructuren in Nederland. De huidige open science agenda's bieden in de nabije toekomst kansen voor hechtere samenwerking tussen partners in het datalandschap. DANS ziet grote voordelen in afgestemde dienstverlening en kan daarin met diensten en deskundigheid een unieke bijdrage leveren aan duurzaam herbruikbare data. Daarom dragen we met volle overtuiging bij aan de totstandkoming van de beste samenwerkende datadiensten voor een succesvolle wetenschap.

2. Ambities en doelen 2028

2.1. Expertisecentrum

Onze ambitie

DANS versnelt de professionalisering van datamanagement in Nederland. In 2028 is het standaard gebruik dat in de planningsfase van onderzoek zowel hergebruik van bestaande data als herbruikbare data aan de orde komen. Wij leiden de inrichting van een nationaal training- en community platform dat alle dataprofessionals toegang geeft tot up-to-date kennis. En we zetten de standaard voor het veilig delen van data, door de wisselwerking tussen nationale en internationale ontwikkelingen te verstevigen.

2.1.1. Een goede planning is het halve werk

In de fase waarin nieuw onderzoek gepland wordt, krijgen onderzoekers al direct te maken met research data management: men moet nagaan of er relevante data bestaan om op voort te bouwen en plannen hoe goed beheer van bestaande en/of nieuwe data eruitziet, zowel tijdens als na het onderzoek. Dit is dan ook het moment waarop ondersteuning, door bijvoorbeeld datastewards, het meest effectief en efficiënt is. Om meer mensen te stimuleren om over hergebruik van data na te denken, focust DANS de ondersteuning en training vooral op deze vroege fase in de onderzoekscyclus. We adviseren met name dataprofessionals, al dan niet domeinspecifiek, opdat zij hun achterban goed kunnen bedienen. We werken daarin steeds vaker direct samen met dataprofessionals van organisaties, bijvoorbeeld in de vorm van *in-company*-trainingen en op basis van het principe van *train-the-trainer*. Om specifieke communities te bereiken, worden naast training ook presentaties, handreikingen, whitepapers en dergelijke ingezet. De DANS-KNAW-verzameling van publieke trainingsmaterialen groeit².

In 2028 is er een nationaal training- en community platform voor dataprofessionals ingericht; DANS leidt dit project. Door deze nationale coördinatie wordt up-to-date kennis optimaal bereikbaar voor alle dataprofessionals in Nederland, worden hun carrièreperspectieven concreter en krijgt de kwaliteit van datamanagement in Nederland een 'boost'. DANS zet zich in voor het daadwerkelijk inrichten van een structurele nationale voorziening en zal hierin een blijvende substantiële bijdrage leveren aan trainingen van hoge kwaliteit, waarbij we onze ervaringen in Europese training projecten inzetten.

2 DANS-KNAW Training Materials <https://zenodo.org/communities/dans-knaw-training/>

2.1.2. FAIR metadata = beter herbruikbare data

DANS helpt dataprofessionals en onderzoekers met het optimaal beschrijven van de datasets bij het deponeren, voorafgaand aan het publiceren en duurzaam archiveren. Dit doen we omdat betere, FAIR, metadata een cruciale rol spelen in vindbaarheid en herbruikbaarheid van datasets. Het stelt bovendien potentiële gebruikers daarna beter in staat om te beoordelen hoe relevant de gevonden data zijn voor hun eigen onderzoeksdoelen. Daarnaast draagt vindbaarheid en hergebruik van datasets bij aan erkenning en waardering voor het datamanagement van de oorspronkelijke onderzoekers. In (inter)nationale projecten en de eigen datadiensten vergroot DANS zijn kennis van metadata- en licentiestandaarden, die we praktisch overdragen aan de community.

DANS levert deze diensten in de vorm van trainingen, advies en samenwerking met aanstaande deposanten en dataprofessionals, op basis van hun behoeften en wensen. We zetten daarvoor ook de eigen ervaring in met het cureren van data: alle in de DANS Data Stations gedeponeerde datasets worden door DANS gevalideerd, gecureerd en gepubliceerd met het oog op de vindbaarheid, toegankelijkheid, interoperabiliteit en herbruikbaarheid van de data – voor de lange termijn. Onze rol in het versterken van het Europese netwerk van betrouwbare, *FAIR-enabling* repositories sluit hier naadloos bij aan, met veel kennisoverdracht over bijvoorbeeld certificering en het meten van de FAIRness van data en software.

2.1.3. Nederland en Europa verbinden

Nieuwe ideeën over research data management worden vaak in innovatieve projecten ontwikkeld en getest, ook over de grenzen van onderzoeksdomeinen heen. Zo levert deelname aan projecten inzichten en inspiratie op die aanvullend zijn op de ervaringen en expertise uit het wetenschappelijk discours en vakinhoudelijke netwerken.

De resultaten van vernieuwende Europese projecten zijn relevant voor een brede groep dataprofessionals en onderzoeks- en repository-organisaties, maar worden zonder extra inzet niet bekend in bredere kring binnen Nederland. DANS neemt deel in een substantieel aantal Europese projecten op het terrein van onderzoeksdata wat voortdurend onze kennis voedt. We brengen de aanbeveling van de SEP-evaluatiecommissie (“DANS kan het Nederlandse datalandschap meer verrijken met zijn kennis en ervaring”) in praktijk. Het kan hier bijvoorbeeld gaan over nieuwe instrumenten op het terrein van semantische technologie, ontwikkelingen in onderzoeksondersteuning, FAIR workflows en *FAIR-by-design*, verantwoord gebruik van AI, of mogelijkheden voor de aansluiting van het nationale datalandschap op Europese infrastructuren via EOSC, met de bijbehorende interoperabiliteitsvragen.

DANS zet actief in op het structureel organiseren van netwerkactiviteiten om actuele ontwikkelingen vanuit Europese projecten te delen met nationale partners, binnen projecten en met datacommunities. Omgekeerd brengen we nationale behoeften en wensen in Europese projecten in door middel

van Nederlandse use cases. We focussen de deelname in projecten op de bijdrage aan hergebruik van data. Hierdoor worden in 2028 Nederlandse activiteiten standaard gevoed met ideeën vanuit Europese projecten en worden lacunes gevuld.

2.2. Betrouwbare en innovatieve datadiensten

Onze ambitie

De diensten van DANS zijn in 2028 onderdeel van een landelijke open science infrastructuur. We ondersteunen daarbij een groeiend aantal organisaties bij het inrichten en onderhouden van een institutioneel data repository en bieden individuele onderzoekers de mogelijkheid om hun data bij DANS op lange termijn veilig te delen in een passend thematisch repository. In 2028 zijn DANS-data voor iedereen gemakkelijk vindbaar in een netwerk van betrouwbare repositories en koppelingen met diverse typen onderzoeksoutput.

2.2.1. Betrouwbare diensten voor meer gebruikers

DataverseNL

De dienst DataverseNL is de komende jaren het antwoord op de wens van steeds meer onderzoeks-, onderwijs- en maatschappelijke organisaties om een (open source) institutioneel data repository in te richten. In 2028 is het aantal deelnemers gegroeid naar minimaal 30. We bevorderen en ondersteunen het certificeren door de instellingen van hun repository. DANS krijgt rechtstreeks input over de behoeften van gebruikers ten aanzien van infrastructuur via de Adviesraad en zet actieve acquisitie in voor het uitbreiden van het DataverseNL-netwerk dat nu 23 instellingen omvat, waaronder universiteiten, UMC's, hogescholen en onderzoeksinstituten.

DANS Data Stations

De DANS Data Stations zijn veilige, gecertificeerde repositories die gebruikers maatwerk bieden voor het gemakkelijk publiceren en langdurig herbruikbaar maken van hun data. Individuele onderzoekers publiceren bij DANS bijvoorbeeld omdat opname in een relevant thematisch repository gewenst wordt, of omdat er geen andere (meer) passende dienst beschikbaar is.

In de Data Stations nemen we data op binnen de onderstaande domeinen:

- Social Sciences and Humanities;
- Archaeology;
- Green Life sciences, Medical and Health Life sciences;
- Physical and Technical sciences.

Binnen de domeinen life sciences en natural sciences ligt de focus op met SSH verbonden disciplines en/of onderzoeksmethoden. Daarmee ondersteunen we nieuwe ontwikkelingen in

domeinoverstijgend wetenschappelijk onderzoek. Voorbeelden hiervan zijn onderzoek naar de fysieke aspecten van historisch erfgoed, waarin natuurwetenschappen en humaniora samenkomen, en onderzoek naar gezondheid dat sociale en levenswetenschappen combineert. Het aanbod van DANS vergemakkelijkt op deze manier het deponeren en het vinden van data voor onderzoekers.

De Data Stations zijn geïntegreerd met andere diensten zoals thematische internationale infrastructuren en landelijke datamanagement infrastructuur. Bij physical en technical sciences stemmen we af met 4TU.ResearchData repository en focussen we op data die raakvlakken hebben met archeologie en/of de life sciences. We werken structureel aan de volledige toegankelijkheid van onze repositories in overeenstemming met de Europese Accessibility Act.

Voor alle Data Stations zoeken we samen met partners en infrastructuren waar onze diensten standaarden kunnen implementeren en elkaar kunnen aanvullen, zodat data steeds gemakkelijker gedeeld en hergebruikt kunnen worden over repositories heen. We innoveren de Data Stations ook door innovaties vanuit Europese projecten te implementeren. Ook de in DataverseNL deelnemende instellingen kunnen deze innovaties vervolgens implementeren. DANS onderzoekt de mogelijkheden voor aansluiting van zijn diensten bij de EOSC en werkt daarbij actief samen met SURF en internationale infrastructuren.

DANS Data Vault

De vernieuwde Vault service biedt voor alle DANS-repositorydata een veilige omgeving voor langdurige preserving. Deze dienst wordt ook aangeboden aan organisaties binnen het publieke domein die hun data beschikbaar stellen via andere repositories dan die van DANS. Hiermee dragen we bij aan het vergroten van de datasoevereiniteit in Nederland.

2.2.2. Verrijkte data via een gebruiksvriendelijke interface

DANS biedt een gebruiksvriendelijke infrastructuur voor het deponeren van data. We werken aan geautomatiseerde oplossingen voor de verrijking van data en archivering van nieuwe datatypes. De user interface voor het deponeren wordt voorzien van tools en diensten (die de bruikbaarheid van data kunnen bevorderen door meer contextuele informatie te bieden (zoals automatische audiotranscriptie). Ook streven we naar compliance met zowel domeinspecifieke als internationale metadatastandaarden (zoals DCAT-AP en DataCite schema's).

De workflow voor het deponeren wordt zoveel mogelijk geïntegreerd met andere nationale en internationale infrastructuur (bijvoorbeeld Yoda, SURF Research Drive en EOSC-diensten) en we ondersteunen de aansluiting van Dataverse op instellingsspecifieke infrastructuur (bijvoorbeeld lokale HPC-diensten voor de analyse van gevoelige data). Het automatiseren van deponering, curatie en kwaliteitscontrole van (meta)data zal de komende jaren toenemen, met gebruik van zowel AI als van meer conventionele automatiseringsstrategieën.

Daarnaast richten we ons op de ondersteuning van een steeds breder scala aan datatypen, zoals multimodale data, sample data en synthetische data. We zien ook een groeiende behoefte bij onderzoekers aan infrastructuren voor verwerking en beschikbaarstelling van diverse typen van sensitieve data. Dit biedt kansen voor impactvol onderzoek, maar vereist ook een stevige data-infrastructuur die de benodigde veiligheidsmaatregelen kan waarborgen om de data adequaat te beschermen. We zien de ontwikkeling van infrastructuren voor de diverse vormen van sensitieve data – die grotendeels nog moet plaatsvinden – als een terrein dat alleen in (inter)nationaal verband kan worden ontwikkeld. DANS draagt daaraan bij, met name op het SSH-domein.

2.2.3. Vindbare en geïntegreerde data

DANS maakt datasets optimaal vindbaar en herbruikbaar door integratie in netwerken van betrouwbare repositories, binnen domeinspecifieke netwerken en via de European Open Science Cloud. Machineleesbare metadata worden in toenemende mate aangeboden aan zowel domeinspecifieke als generieke nationale en internationale catalogi en registers. Door de inzet van AI zullen meertalig zoeken en zoeken in natuurlijke taal naar geschikte datasets, de komende jaren mogelijk worden. Dit stelt onderzoekers in staat om sneller en makkelijker data uit verschillende domeinen te vinden en te combineren, waardoor multidisciplinair onderzoek wordt vergemakkelijkt.

Datasets maken steeds meer deel uit van het onderzoeksecosysteem, waarin onderzoeksoutput (zoals wetenschappelijke artikelen, software, niet-traditionele onderzoeksresultaten en fysieke monsters) en actoren (zoals onderzoekers, organisaties en onderzoeksactiviteiten) via PID-graphs met elkaar verbonden zijn. DANS draagt bij aan betere vindbaarheid en veilige herbruikbaarheid van datasets via deze netwerken door het aanbieden van Data Availability Statements en door verder te werken aan rijke, gestandaardiseerde metadata. Ook dit zal het daadwerkelijke hergebruik stimuleren.

2.2.4. Inzicht in datagebruik

We monitoren en meten het deponeren en (her)gebruik van data in de DANS-repositories en maken de resultaten online toegankelijk voor onze gebruikers. In combinatie met nationale (Open Science NL) en internationale initiatieven (OpenAIRE Graph, DataCite Commons) vergroten deze metrics het inzicht in de realisatie van de open science doelstellingen van DANS en zijn gebruikers.

Configureerbare metrics helpen beleidsmakers nauwkeurigere strategische planningen te maken voor onderzoeksbeleid met betrekking tot het hergebruik van data. Bovendien kunnen belanghebbenden zoals universiteiten en individuele onderzoekers, prestaties op het gebied van open science op basis van de gepresenteerde statistieken beter evalueren.

Daarnaast realiseren we ons dat (her)gebruik van data meer is dan downloaden. We ondernemen gerichte activiteiten, samen met onze gebruikersgemeenschap, om meer inzicht te krijgen in wat (her)gebruik omvat.

2.3. Ambassadeur voor FAIR data

Onze ambitie

DANS geeft mede richting aan de ontwikkeling van nationaal afgestemd beleid dat in 2028 hergebruik van onderzoeksdata faciliteert en stimuleert. We vertalen daartoe het open science principe 'zo open als mogelijk en zo gesloten als nodig' naar concrete richtlijnen en diensten voor het veilig delen van uiteenlopende typen data binnen wet- en regelgeving. In 2028 fungeren de DANS datadiensten als de nationale proeftuin voor implementatie van nieuw beleid en het ontwikkelen van best practices.

2.3.1. Beleid stimuleren voor FAIR data

DANS maakt zich sterk voor een nationale agenda voor de data-infrastructuur bestaande uit op elkaar afgestemde diensten en gebaseerd op eenduidig beleid voor FAIR data. Dit beleid zal voortdurend geactualiseerd (moeten) worden ten aanzien van compliance met nieuwe wet- en regelgeving en technische ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het terrein van AI, waarbij nieuwe mogelijkheden worden omarmd, maar ook de bijkomstige methodologische, ethische, juridische en politieke uitdagingen worden doordacht.

Hiervoor zijn we actief in nationale en internationale besturen, gremia en adviescommissies op het terrein van onderzoeksdata. We delen expertise en best practices binnen onze nationale en internationale netwerken. DANS zet in op de inrichting van een of meer Nederlandse EOSC-Nodes, hetgeen ook landelijke samenwerking en brede afstemming van open science beleid bevordert.

DANS heeft van oudsher een stevig netwerk in het SSH-domein en cultureel erfgoed in binnen- en buitenland en bouwt hierop voort. Voorbeelden zijn de nauwe samenwerking met de RCE in de archeologie, deelname in ODISSEI, CLARIAH en het Landelijk Beraad Digitale Infrastructuren van de SSH-Raad. DANS is nauw verbonden met het TDCC-SSH, zowel als host van het programma, via deelname in projecten en door het leveren van in-kind bijdragen. Dit betekent wederzijdse versterking van het ambassadeurschap voor FAIR databeleid via een groeiend netwerk binnen de SSH. Daarom voorzien we een langdurig partnerschap met het TDCC-SSH. Binnen Europa zijn de ERIC's op het terrein van SSH zoals CESSDA en DARIAH relevant.

2.3.2. DANS als proeftuin

DANS is betrokken in nationale en internationale innovatieve projecten die resulteren in aanbevelingen voor de omgang met nieuwe typen data en tools voor dataprocessing, en voor nieuwe manieren van omgaan met bestaande typen data. DANS heeft de mogelijkheid deze innovaties te implementeren in zijn activiteiten en diensten. De komende periode implementeren we beleid op de onderstaande aspecten.

- De DANS-repositorydiensten zijn ingericht op hergebruik van onderzoeksdata op de lange termijn. Met de groei van het aantal typen data waarvoor verschillende bewaartermijnen relevant zijn, ontwikkelen we richtlijnen voor differentiatie in bewaartermijnen, inclusief deselectie op enig moment.
- We ontwikkelen nieuwe typen licenties voor het deponeren en gebruiken van data die verschillende toegangsbeperkingen kennen en waar nu nog geen gestandaardiseerde licenties voor beschikbaar zijn. Deze licenties zullen maximaal gestandaardiseerd en machineleesbaar zijn. In onze beleidsvorming wordt de ontwikkeling van nieuwe technologie op de voet gevolgd.
- DANS formuleert beleid voor de omgang met data waarvan geen eigenaar (meer) bekend is, de zogenaamde weesdata.

Door dit up-to-date beleid kan DANS nieuwe best practices delen ten aanzien van databeleid met partners in binnen- en buitenland.

Internationaal

Nationaal

2.4. Lerende organisatie

Onze ambitie

De realisatie van de strategie vraagt doorontwikkeling van DANS als lerende en professionele organisatie die de potentie van onze kenniswerkers weet te benutten en een divers en inclusief werkklimaat kan borgen. In 2028 worden de diensten van DANS ondersteund door een krachtige organisatie en robuuste financiële business cases. Hiermee heeft DANS zijn unieke bijdrage versterkt aan primair het nationale datalandschap en secundair het internationale, met name Europese, datalandschap.

Kennis op één

Voor DANS als kennisorganisatie is up-to-date kennis cruciaal. Daarvoor zet DANS in op een lerende organisatie, met scholingsmogelijkheden voor medewerkers en een versterking van de interne kennisdeling. Personele mobiliteit beschouwen wij daarbij als een gegeven, waarvoor het bieden van loopbaanperspectief en -ondersteuning cruciaal is. Dit versterken we door verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering, projectmanagement, waarderend leiderschap, en een actief beleid op het terrein van diversiteit en inclusie.

Financiële robuustheid

DANS is voor een deel van de realisatie van zijn strategische doelen afhankelijk van tijdelijke financieringsstromen en werkt binnen een lumpsum budget dat niet mee kan groeien met uitbreiding van de kernactiviteiten: kennis delen, diensten verlenen en adviseren. Daarom is het nodig om de financiële business cases van onze activiteiten te evalueren om de juiste prioriteiten te kunnen stellen voor een unieke bijdrage van DANS aan het Nederlandse datalandschap.

3. Samenvatting

DANS presenteert een nieuwe strategie voor de periode 2026 – 2028, in vervolg op de beleidsperiode 2021–2025 en de SEP-evaluatie in 2024. In de afgelopen jaren heeft DANS zijn positie als expertisecentrum in het nationale en internationale datalandschap verstevigd door volop kansen te benutten voor projectfinanciering in Nederland en de EU, de introductie van domeingerichte repositories op basis van een wereldwijd gebruik van open source software Dataverse en alle activiteiten meer exclusief te focussen rondom data.

Het datalandschap en de rol van DANS daarin veranderen voortdurend, maar onze missie blijft hetzelfde: het bevorderen van hergebruik van onderzoeksdata ten behoeve van onderzoek. Dit impliceert het belang van continuïteit naast voortdurende doorontwikkeling in een dynamische context. We geven ook de komende jaren een actuele invulling van deze missie op basis van de nieuwe behoeften binnen het onderzoek, technologische mogelijkheden en ontwikkelingen in het datalandschap. De aanbevelingen uit de SEP-evaluatie van 2024 nemen we daar vanzelfsprekend in mee.

DANS vandaag

Anno 2025 is DANS als expertisecentrum een vooraanstaand trainer van dataprofessionals en ondersteunt onderzoekers en repository managers met opleidingen, workshops en praktische richtlijnen. Deelname aan nationale en Europese projecten zorgt voor het delen van nieuwe kennis, waarmee we bijdragen aan de ontwikkeling van beleid, standaarden en innovatieve toepassingen van onderzoeksdata. Onze data repository infrastructuur zorgt voor duurzame archivering en stimuleert herbruikbaarheid van onderzoeksdata. Door deze combinatie van infrastructuur en expertise versterkt DANS zowel de voorzieningen als de vaardigheden die nodig zijn voor de groei van veilig en verantwoord datagebruik.

Een dynamisch speelveld en de rol van DANS

Met de digitale transitie van de wetenschap spelen data een steeds belangrijkere rol als bron voor kennisontwikkeling en als onderzoeksresultaat. Het optimaal kunnen (her)gebruiken van data voor nieuw onderzoek is een voorwaarde voor snelle kennisontwikkeling. Nederland en Europa blijven het delen van onderzoeksresultaten bevorderen via open science agenda's en benadrukken daarbij de principes van herleidbare kennis en transparante werkwijzen.

AI draagt op ongekennde wijze bij aan versnelling van kennisontwikkeling, maar staat soms ook op gespannen voet met de open science principes. Met de toenemende druk van wereldwijde monopolistische commerciële digitale diensten op intellectueel eigendom, academische vrijheid en privacy, is datasoevereiniteit de komende jaren cruciaal en urgent.

We zien een groeiende behoefte aan het kunnen delen van ook sensitieve data binnen onderzoek en bij maatschappelijke kennisorganisaties, in toenemende mate ondersteund door nieuwe wetgeving. Maatschappelijke onderzoeksinstituten hebben in toenemende mate behoefte aan expertise die kan helpen bij het inrichten en/of implementeren van databeleid. Daarom staan alle activiteiten van DANS deze beleidsperiode in het kader van één overkoepelend doel: daadwerkelijk toegenomen gebruik van onderzoeksdata in Nederland in 2028. Om dit te bereiken:

- Delen we onze expertise als trainer, adviseur en projectpartner;
- Verbeteren we vindbaarheid en hergebruik in onze repository diensten;
- Zetten we in op nationaal beleid voor FAIR data.

DANS heeft een goede basis als nationaal instituut van de KNAW en NWO en een stevige positie in nationale en internationale netwerken. De rol van DANS als expertisecentrum wordt daarbij steeds prominenter: in een gefedereerd landschap van dataprofessionals en datadiensten leveren wij een belangrijke bijdrage aan verdere professionalisering van het veld door het delen van domeingerichte expertise, grote ervaring met internationale interoperabiliteit en het leveren van repository diensten.

Ambities

Als expertisecentrum versnelt DANS de professionalisering van datamanagement in Nederland zodat in 2028 in de planningsfase van onderzoek hergebruik van bestaande data en herbruikbare data standaard aan de orde komen. DANS heeft een belangrijke rol in het opgeleverde nationale training- en community platform dat alle dataprofessionals toegang geeft tot up-to-date kennis. We verstevigen de wisselwerking tussen nationale en internationale ontwikkelingen.

De betrouwbare en innovatieve diensten van DANS zijn in 2028 onderdeel van een landelijke open science infrastructuur. We ondersteunen een groeiend aantal organisaties bij het inrichten en onderhouden van een institutioneel data repository en bieden individuele onderzoekers de mogelijkheid om hun data bij DANS op lange termijn veilig te delen in een passend thematisch repository. In 2028 zijn DANS-data voor iedereen gemakkelijk vindbaar via een netwerk van betrouwbare repositories en koppelingen met diverse typen van onderzoeksoutput.

DANS geeft mede richting aan de ontwikkeling van nationaal afgestemd beleid dat in 2028 hergebruik van onderzoeksdata faciliteert en stimuleert. We vertalen daartoe het open science principe 'zo open als mogelijk en zo gesloten als nodig' naar concrete richtlijnen en diensten voor het veilig delen van uiteenlopende typen data binnen wet- en regelgeving. In 2028 fungeren de DANS-datadiensten als de nationale proeftuin voor implementatie van nieuw beleid en het ontwikkelen van best practices.

De realisatie van de strategie vraagt doorontwikkeling van DANS als lerende en professionele organisatie die de potentie van onze kenniswerkers weet te benutten en een divers en inclusief werkklimaat kan borgen. In 2028 worden de diensten van DANS ondersteund door een krachtige organisatie en robuuste financiële business cases. Hiermee heeft DANS zijn unieke bijdrage

versterkt aan primair het nationale datalandschap en secundair het internationale, met name Europese, datalandschap.

Zo speelt DANS de komende jaren een stimulerende en verbindende rol binnen het nationale en internationale datalandschap om het daadwerkelijke hergebruik van onderzoeksdata te vergroten.

4. Bijlage: Lijst van definities en afkortingen

Term	Definitie
CESSDA	Consortium of European Social Science Data Archives
CLARIAH	Nederlandse digitale infrastructuur voor de Humaniora
DARIAH	Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities
DataCite	Internationale organisatie voor persistente identificatie van onderzoeksoutput
Data Station	Domein specifiek digitaal archief voor onderzoeksdata
Dataverse	Wereldwijd gebruikte open source software, ontwikkeld door Harvard University
DataverseNL	Dienst van DANS ten behoeve van institutionele data repositories
DCAT-AP	Data Catalogue Vocabulary Application Profile
EOSC	European Open Science Cloud
ERIC	European Research Infrastructure Consortium
FAIR	Findable, accessible, interoperable and reusable; vindbaar, toegankelijk, koppelbaar en herbruikbaar
Hergebruik	Overkoepelende term voor data die worden geraadpleegd voor: ▪ gebruik in nieuw onderzoek ▪ gebruik ten behoeve van verificatie, replicatie en reproductie van het oorspronkelijke onderzoek waaruit de data voortkomen ▪ ander gebruik van data, bijvoorbeeld in het onderwijs of uit belangstelling
HPC	High Performance Computing
ODISSEI	Nederlandse digitale infrastructuur voor de sociale wetenschappen
OpenAIRE Graph	Geïntegreerde infrastructuur waarin metadata van onderzoeksobjecten uit meer dan 70.000 wetenschappelijke bronnen wereldwijd worden samengebracht
Open Science NL	Regieorgaan dat de transitie naar open wetenschap in Nederland versnelt en financiert
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Sensitieve data	Sensitieve data bevatten informatie – in welke vorm dan ook – waarvan openbaarmaking mogelijk schade kan veroorzaken, bijvoorbeeld aan individuen, gemeenschappen, publieke en private organisaties, planten en dieren
SEP	Strategisch Evaluatie Protocol
SSH	Social Sciences and Humanities; sociale wetenschappen en humaniora
SURF	Nederlandse coöperatie voor ICT-voorzieningen in onderwijs en onderzoek
TDCC-SSH	Thematic Digital Competence Centre – Social Sciences and Humanities
Yoda	Dienst voor datamanagement van Universiteit Utrecht

